

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Історичний факультет
Кафедра соціальних і правових дисциплін

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Завідувач кафедри

Анатолій БЕРЖАНІР

"28" серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГП1.1.04 (ОК.04) Філософія

Галузь знань **10 Природничі науки**

Спеціальність: **101 Екологія**

Освітня програма: **Екологія**

Робоча програма з дисципліни «Філософія» для здобувачів вищої освіти спеціальності
101 Екологія

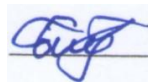
Розробник:

Запорожець М. О. – кандидат філософських наук, доцент кафедри соціальних і правових дисциплін

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри соціальних і правових дисциплін

Протокол № 1 від “28” серпня 2023 року

Завідувач кафедри філософії та суспільних дисциплін

Анатолій БЕРЖАНІР

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії природничо-географічного факультету

Протокол № 1 від “29” серпня 2023 року

Голова науково-методичної комісії природничо-географічного факультету

Інна РОЖІ

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» 20__ р., протокол № ____
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	Обов'язкова	Обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська	Українська
Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах	3/90	3/90
Курс	3	3
Семестр	6	6
Кількість змістових модулів із розподілом:	3	3
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, у тому числі:	90	90
Аудиторні:	46	12
Лекційні	22	4
Семінарські / Практичні	24	8
Лабораторні	-	-
Самостійна робота	38	66
Індивідуальні завдання	6	12
Форма семестрового контролю	Екзамен	Екзамен

2. Мета й завдання навчальної дисципліни

Мета курсу філософії для здобувачів вищої освіти в галузі екології спрямована на підготовку висококваліфікованих фахівців-екологів, здатних на практиці застосовувати набуті знання з філософії у своїй професійній діяльності.

Завдання: сформувати глибокі, достовірні знання про характеристики соціальної матерії, основних соціологічних теорій (структурний функціоналізм, марксистську соціологію, соціологізм Дюркгейма, розуміючу соціологію М. Вебера, формальну соціологію), категоріального апарату.

3. Компетентності та програмні результати навчання за ОП

Компетентності за ОП:

К04. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

К06. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

К12. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

К13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Програмні результатами навчання за ОП:

ПР13. Уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології.

ПР14. Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення.

ПР16. Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.

ПР22. Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля.

ПР24. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ПР25. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Філософське осмислення освіти

Тема 1. Філософія освіти в структурі наукового знання

Предмет і завдання філософії освіти. Дуалізм філософії освіти. Філософія освіти як галузь пізнання: об'єкт і предмет дослідження. Особливості філософського осягнення освіти. Філософія як світоглядна стратегія освіти. Методологічні функції філософії освіти. Філософія освіти та її взаємодія з іншими галузями філософії та наукового знання. Необхідність філософського осягнення феномену освіти.

Тема 2. Цілі і цінності освіти

Цілі в освіті. Філософське розуміння категорії “цінність”. Осягнення освіти як цінності. Еволюція ціннісної феноменології освіти. Цінності консерватизму (класичний реалізм, есенціалізм, перенніалізм, ідеалізм, аналітична філософія) та лібералізму (експерименталізм, соціальний реконструктивізм) в філософії освіти.

Особистісна парадигма в освіті. Розуміння цінностей освіти в українській філософії. Національні та загальнолюдські цінності та їх роль у сучасній освіті. Морально-етичні засади розвитку освіти. Формування змісту і методів освіти у контексті цілей і цінностей освіти. Проблема актуальності змісту освіти.

Тема 3. Основні суперечності та проблеми розвитку сучасної освіти

Основні тенденції у розвитку сучасної освіти. Кризи в освіті та криза освіти. Масова освіта: потреби особистості і суспільства. Концепція освіти упродовж життя: реалії і потреби. Національна і глобальна освіта: відчуженість, взаємодія, інтеграція. Освіта як відкрита система: виклики і перспективи. Суперечності глобального освітнього простору.

Тема 4. Соціологія освіти – галузь соціологічного знання

Об'єкт і предмет соціології освіти. Структура соціології освіти. Функції соціології освіти. Актуальність соціологічного підходу до освіти.

Тема 5. Освіта – складне і багатогранне соціокультурне явище

Освіта як соціокультурний інститут. Структура освіти. Внутрішня будова освіти. Функції освіти.

Тема 6 Соціалізація індивіда – найважливіше завдання освіти

Сутність явища соціалізації. Етапи соціалізації. Сфери соціалізації індивіда. Форми незавершеної соціалізації.

Тема 7. Процесуальні виміри освіти

Освіта як процес соціальної взаємодії. Учитель визначальна ланка освітнього процесу. Освічення як процес соціокультурного трансформування. Соціокультурні типи учнів як результат освітнього процесу.

Змістовий модуль 2. Соціологічна інтерпретація освіти

Тема 8. Дошкільний навчальний заклад у системі освіти

Специфіка дошкільного навчального закладу як освітньої установи. Структура освітнього навчального закладу. Функції дошкільної освіти. Тенденції розвитку дошкільної освіти в Україні.

Тема 9. Соціальні виміри специфічних форм освіти

Характеристики позашкільної освіти. Самоосвіта у структурі освітньої системи. Функції особливих форм освіти. Динаміка специфічних форм освіти.

Тема 10. Школа – визначальна ланка системи освіти

Системні характеристики школи як освітнього закладу. Структура школи як соціальної системи. Функції шкільної освіти. Тенденції розвитку шкільної освіти в Україні.

Тема 11. Освіта і громадянське суспільство

Сутність громадянського суспільства. Освіта – важливий засіб побудови громадянського суспільства. Актуальний стан громадянського суспільства в Україні. Тенденції розвитку суспільства в Україні.

Тема 12. Національно – патріотичне виховання як важлива функція освіти в Україні

Актуальність патріотичного виховання в Україні. Сутнісні виміри націоналізму, патріотизму, космополітизму, інтернаціоналізму, етномаргінальності як соціальних явищ. Засоби і методи ресоціалізації етнічних маргіналів. Формування української національної еліти.

Змістовий модуль 3. Організація емпіричного дослідження освітнього середовища**Тема 13. Освіта – чинник ієрархічного структурування суспільства****Тема 14. Методика і техніка емпіричного соціологічного дослідження**

Характеристики основних типів соціологічного дослідження. Програма соціологічного дослідження. Методи збирання соціологічної інформації. Аналіз емпіричного матеріалу та його застосування.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усьог	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		о	л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1.													
Змістовий модуль 1. Філософське осмислення освіти													
Тема 1. Філософія освіти у структурі наукового знання	6	2	2			2							
Тема 2. Цілі і цінності освіти	4	2				2							
Тема 3. Основні суперечності та проблеми розвитку сучасної освіти	2					2							
Тема 4. Соціологія освіти – галузь соціологічного знання	6	2	2			2							
Тема 5. Освіта – складне і багатогранне соціокультурне явище	4	2				2							
Тема 6.	6	2	2			2							

Соціалізація індивіда – найважливіше завдання освіти.												
Тема 7. Процесуальні виміри освіти	6	2				4						
Разом за змістовим модулем 1	34	12	6			16						
Змістовий модуль 2. Соціологічна інтерпретація освіти												
Тема 8. Дошкільний навчальний заклад у системі освіти	2											
Тема 9. Соціальні виміри специфічних форм освіти	2											
Тема 10. Школа – визначальна ланка системи освіти	6	2	2			2						
Тема 11. Освіта і громадянське суспільство.	6	2	2			2						
Тема 12. Національно-патріотичне виховання – важлива функція освіти в Україні.	6	2	2			2						
Тема 13. Освіта – чинник ієрархічного структурування суспільства	6	2	2			2						
Разом за змістовим модулем 2	28	8	8			12						
Змістовий модуль 3. Організація емпіричного дослідження освітнього середовища.												
Тема 14. Методика і техніка емпіричного соціологічного дослідження освіти	6	2	2			2						
Тема 14.1. Розробка анкети	4		2			2						

Тема 14.2. Визначення вибіркової сукупності. Збирання емпіричного матеріалу	4		2		2						
Тема 14.3. Обробка зібраних даних.	4		2		2						
Тема 14.4. Аналіз зібраних даних. Розробка підсумкових документів.	4		2		2						
Разом за змістовим модулем 3	22	2	10		10						
Усього годин	84	22	24		38						
ІНДЗ	6				6						
Усього годин	90	22	24		6	38					

6. Теми семінарських / практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Філософські витоки ідеї освіти.	2	
2.	Історична ретроспектива філософського тлумачення освіти.	2	
3.	Інтерпретація освіти у філософському спадку Г. Сковороди.	2	
4.	Освітній простір індустріального та інформаційного суспільств.	2	
5.	Соціологія освіти у структурі соціологічного знання.	2	
6.	Освіта як соціокультурне явище	2	
7.	Соціалізація індивіда найважливіше завдання освіти.	2	
8.	Школа визначальна ланка системи освіти.	2	
9.	Важливість національно-патріотичного виховання.	4	
10.	Методика і техніка емпіричного соціологічного дослідження.	4	

7. Самостійна робота

№ з/п	Зміст навчального матеріалу	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	«Соціальне» в інтерпретації Е. Дюркгейма.	2	
2.	Критика марксистської соціології.	2	
3.	«Розуміюча соціологія» М. Вебера.	2	
4.	Інтегративна соціологія П. Сорокіна.	2	
5.	Чикагська школа соціології.	2	
6.	Франкфуртська школа соціології.	2	

7.	Структуралістська концепція у соціології.	2	
8.	Українська соціологічна традиція.	4	
9.	Соціологія еліт (елітологія).	4	
10.	Соціологія влади (кратологія).	4	
11.	Етносоціологія.	4	
12.	Соціологія особистості.	4	
13.	Організація емпіричного соціологічного дослідження.	4	

8. Індивідуальні завдання

1. «Дух епохи» - визначальний чинник організації освіти у XXI ст.
2. Взаємозв'язок філософії та освіти.
3. Роль і місце національної ідеї у філософії освіти.
4. Глобалізаційні процеси vs національно-патріотичне виховання.
5. Становлення освіти як соціокультурного інституту.
6. Цивілізаційні аспекти інституту освіти.
7. Філософська інтерпретація освіти у працях мислителів античності.
8. Розвиток освіти у середньовічній Європі.
9. Епоха Відродження у філософському тлумаченні освіти.
10. Взаємозв'язок форми соціальної організації суспільства в епоху Нового Часу із філософським осмисленням освіти.
11. Філософський зміст освіти у індустріальному суспільстві.
12. Інформаційне суспільство і його філософія освіти.
13. Освіта як чинник соціальної стратифікації.
14. Нерозривна єдність української національної і загальноєвропейської освітньої традиції.
15. Історія еволюції української філософії освіти.
16. Філософія освіти у творчому доробку Г. Сковороди.
17. Нова парадигма філософії освіти в Україні.
18. Виховання патріота і громадянина – концептуальне підґрунтя філософії освіти в Україні.
19. Нормативно-правове забезпечення освіти в Україні.
20. Особистість як продукт і творець суспільства.
21. Соціальні типи особистості.
22. Освіта як соціокультурний інститут.
23. Взаємозв'язки соціальних інститутів сім'ї та освіти.
24. Соціальні конфлікти в освітянському середовищі.
25. Структура конфлікту.
26. Процесуальні характеристики конфліктів.
27. Функції конфлікту.
28. Явище соціальної девіантності.
29. Основні теорії причин соціальної девіантності.
30. Типи девіантної поведінки індивіда.
31. Соціалізація індивіда.
32. Явище соціальної феральності.
33. Явище соціальної маргінальності.
34. Явище соціальної аномії.
35. Соціальні типи сім'ї.
36. Соціальні функції сім'ї.
37. Історична еволюція сім'ї.
38. Основні теорії етногенезу.
39. Еволюція історичних типів етносу.
40. Еволюція українського етносу.

9. Методи навчання

Лекції з використанням сучасних інформаційних технологій, проблемного викладу матеріалу, інтерактивні та інноваційні методи під час обговорення питань семінарського заняття (мікрофон, прес-метод, мозкова атака, акваріум тощо), підготовка та обговорення рефератів та повідомлень.

10. Методи контролю

Поточне оцінювання під час семінарських занять, оцінка за роботу над темами, винесення для самостійного опрацювання, ІНДЗ, модульний і підсумковий контроль.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання виставляється згідно чинних нормативних та методичних документів за чотирибальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Оцінка «відмінно» ставиться за роботу в якій повно і правильно відображаються всі аспекти проблеми сформульованої у запитанні. Зміст такої відповіді відображає глибокі теоретичні знання, правильне застосування їх на практиці. Відмінна відповідь передбачає вміння аналізувати як структурні так і процесуальні характеристики певного соціального об'єкта, вона логічно чітка, послідовна і аргументована. Автор такої відповіді володіє значним за обсягом понятійним апаратом.

Оцінка «добре» ставиться за роботу, в якій правильно дано відповіді на всі запитання, показано достатньо ґрунтовні знання, але допущені незначні помилки. В цілому такі неточності не мають суттєвого впливу на повноту і правильність відповіді. Така робота своїм змістом відображає вміння логічно мислити, достатньо глибоко аналізувати, логічно обґрунтовувати власні твердження.

Оцінка «задовільно» ставиться за роботу, на підґрунті аналізу якої можна зробити висновок про те, що здобувач вищої освіти в цілому орієнтується в питаннях комплексної контрольної роботи, але водночас допускає ряд суттєвих неточностей. Зміст такої відповіді вказує на те, що її автор не володіє логічним мисленням, не може виконати глибокого аналізу проблеми сформульованої у питанні. Його понятійний апарат є обмеженим і поверховим.

Оцінка «незадовільно» ставиться за роботу, в якій більше половини завдань виконано або із суттєвими помилками, або неповно. Зміст відповіді не містить будь-якого аналізу проблеми сформульованої у запитанні. Відповідь не логічна і не послідовна. У цьому разі здобувач вищої освіти зовсім не володіє категоріальним апаратом дисципліни. Аналіз такої відповіді переконує що її автор програмового матеріалу практично не засвоїв.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль 1														M2	ПК	Сума
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2					ЗМ3	ІНДЗ			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	20	10	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5			

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка в ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
75–81	C		
69–74	D	задовільно	

60–68	Е		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Рекомендована література

Основна

1. Волович В. Соціологічна освіта в Україні//Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2012. - №1.
2. Воропай О. Звичаї нашого народу. – К., 2013.
3. Дворецька Г.В. Соціологія: Навч. Посібник. – К., 2012.
4. Дворецька Г.В. Соціологія праці: Навч. Посібник. – К., 2014.
5. Дюркгейм Е. Соціологія і соціальні науки//Філософ. і соціол. Думка 2012. - № 5.
6. М. Запорожець, Я. Балановський Філософія та соціологія освіти. Навчальний посібник. Умань, 2017.
7. Захарченко М.В. Погорілий О.І. Історія соціології (від античності до початку ХХ ст.). – К., 2013.
8. Кондратик Л.Й. Історія соціології України в іменах. – Луцьк, 2015.
9. Піча В.М. Соціологія. – К.,2009.
10. Полторак В.А. Соціологія. Основи соціології праці та управління. – К., 2012.
11. Попова І.М. Соціологія пропедевтичний курс. – К., 2006.
12. Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХ ст. – К.,2013.
13. Попович М. Нарис історії культури України. – К., 2013.
14. Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології. – К., 2015.
15. Соціологічна думка України: Навч. Посібник / М. В. Захарченко, В.Ф.Бурлачук, М. О. Молчанов та ін. – К., 2011.
16. Соціологія/За заг. Ред. Проф. В. П. Андрущенко, М. І. Горлача. – К.,Х., 2011.
17. Соціологія праці та управління: Термінологічний словник-довідник /за ред. В. А. Полторака. – К.,2013.
18. Черниш Н. Соціологія: Підручник за рейтингово-модульною системою навчання. – 5-те вид., перероб і доп. – К.: Знання, 2010.
19. Шаповал М. Загальна соціологія. – К., 2011.
20. Юрій М.Ф. Соціологія культури: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2006.
21. Якуба О. Соціологія. – Харків, 2015.

Допоміжна

1. Соціологія. / За ред. Макеєва С.О. – К.: «Знання», 2010. – 455 с.
2. Соціологія. Курс лекцій. / За ред. Черниша Н.Й. – К.: «Знання», 2009. – 468 с.
3. Соціологія і психологія: Навчальний посібник /За ред. Пачковського Ю.Ф. – К.: «Каравела», 2009. – 760 с.
4. Гіденс Е. Соціологія. – К.: «Основи», 2011. – 726 с.
5. Смелзер Н. Соціологія. – М.: «Фенікс», 2010 – 688 с.
6. Соціологія: короткий енциклопедичний словник. – К.: «Український Центр духовної культури», 2010. – 736 с.

14. Інформаційні ресурси

1. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради. України (ВВР), 2002, N 20, ст.134);
2. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про дошкільну освіту» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 49, ст.259);
3. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про загальну середню освіту»;
4. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про позашкільну освіту»;
5. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про освіту». (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 46, ст.393);